

Iiris Poukkanen

HAILUODON MATKAILUUN LIITTYVIEN
MAASEUTUELINKEINOJEN
KEHITYSMAHDOLLISUUDET

HAILUODON MATKAILUUN LIITTYVIEN
MAASEUTUELINKEINOJEN
KEHITYSMAHDOLLISUUDET

Iiris Poukkanen
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Maaseutuelinkeinojen koulu-
tushjelma

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma, ympäristöhoito

Tekijä(t):

Opinnäytetyön nimi:

Työn ohjaaja(t): Pekka Kokkonen, Kaisu Sipola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2011

Sivumäärä: 47 + 1

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön aihe valikoitui siksi, että liikeidea ohjelmapalveluiden tuottamisesta matkailijoille Hailuodossa tarvitsi vahvistusta. Toiminta vaatii verkostoitumista useiden saman ja eri toimialojen tekijöiden kanssa, joten oli aiheellista selvittää elinkeinoelämän nykytilannetta Hailuodossa. Työlle ei ollut varsinaista toimeksiantajaa, mutta sitä on työstetty osin yhteistyössä Hailuodon kunnan kanssa.

Opinnäytetyö on tehty kevään 2010 ja kevään 2011 välisenä aikana. Työn tarkoituksena on ollut selvittää innovatiivisia ja vaihtoehtoisia mahdollisuuksia Hailuodon elinkeinoelämän kehittämiseksi varsinkin matkailun kannalta, koska matkailun kehittäminen kuuluu Hailuodon kunnan omaan toimintastrategiaan ja se on yksi todennäköisimmin menestyviä toimialoja kulkuyhteyksiltään rajoittuneena ja harvaanasuttuna maaseutumaisessa kunnassa.

Aineistoa on kerätty puhelinhaastatteluiden, sähköpostien, artikkeleiden ja aiheeseen liittyvien tahojen kotisivujen sekä Hailuodon kunnan vuonna 2008-2009 teettämän matkailijakyselyn avulla. Olemassa olevasta materiaalista muodostuneesta viitekehystä tuli runko kehitys- ja uudistusideoiden punnitsemiselle, joiden teoreettista ja käytännöllistä toteutuvuutta varmennettiin turvautuen asiantuntijalausuntoihin ja paikallisten toimijoiden haastatteluihin sekä valmiiseen tietoon aiheesta. Työssä on kartoitettu Hailuodossa olevia elinkeinoja ja niiden nykytilannetta, jonka jälkeen on arvioitu ja ehdotettu mahdollisia kehitysideoita. Suuri painopiste tässä työssä on arvioida ja varmentaa oman yrityksen liikeideointia matkailutoimialalla.

Johtopäätöksenä selvityksessä kävi ilmi, että Hailuodossa palvelutarjontaa varsinkin matkailualalla on mahdollista kehittää nykyaikaista vaatimustasoa vastaavaksi toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista kehittämällä.

Asiasanat: Hailuoto, matkailu, maaseutuelinkeinot, ohjelmapalveluyritys, verkostoituminen, matkailutoimiala

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Degree programme in Agricultural and rural industries, Environmental Management

Author(s): Iris Poukkanen

Title of thesis: Developing tourism related rural industries in Hailuoto

Supervisor(s): Pekka Kokkonen, Kaisu Sipola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 47+1

ABSTRACT

The theme for this thesis was chosen, because it was needed to have some consolidation for our business idea, which concerns programme service output for the tourists in Hailuoto. This kind of operation requires networking with various kinds of local entrepreneurs.

Therefore it was necessary to examine the present condition of Hailuoto's economic life, especially about tourism.

Thesis was made during spring 2010 to spring 2011. The objective of this work was to find out some innovating and alternative possibilities to develop Hailuoto's economic life, especially tourism sector. Developing tourism is one of Hailuoto's municipal strategies, furthermore we are about to set up our own business offering programme services.

Material for this thesis was collected by telephone interviews, email messages, articles and from the internet homepages and an inquiry for Hailuoto's visitors commissioned by Hailuoto municipality 2008-2009 was used as well. The existing material forms the framework and bases for assessing some developing ideas and innovations. Operators and local entrepreneurs were consulted about the practical implementation of the ideas. As a result it can be concluded that services on the tourism field are possible to develop to correspond the current state of demands by developing and increasing co-operation and networking of entrepreneurs.

Keywords: Hailuoto, tourism, rural industry, programme services, network

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Abstract	4
1 Johdanto	7
2 TYÖN TOTEUTTAMINEN	8
3 HAILUODON OMINAISPIIRTEET	9
4 MAASEUTUELINKEINOT HAILUODOSSA	11
4.1 Matkailukohteet ja majoitus	11
4.2 Kalastus	14
4.3 Metsät	15
4.4 Metsästys	15
4.5 Hevostalous	17
4.6 Maatalousyritysten sivuelinkeinot ja muu yritystoiminta	18
4.7 Käsityöt	18
4.8 Tapahtumat	20
6 ELINKEINOJEN KEHITYSMAHDOLLISUUDET	23
6.1 Hevostalous	24
6.2 Käsityöt ja matkamuistot	25
6.3 Talvi- ja kevätkauden matkailu- ja ohjelmapalvelut	25
6.4 Talvikauden tapahtumat	26
6.5 Kesä- ja syyskauden matkailu- ja ohjelmapalvelut	26
6.6 Kesä- ja syyskauden tapahtumat	28
6.7 Rannat ja vesiurheilu	29
6.8 Meren käyttö	29
6.9 Energiantuotanto	31
7 OMAN OHJELMAPALVELUYRITYKSEN PERUSTAMINEN	35
7.1 Yritysidea ja yrityksen toimintasuunnitelma	35
7.2 Yhteistyön mahdollisuuksia	37

7.3 Tuotteet ja toimintaympäristö	39
8 YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	42
LÄHTEET	44
LIITE 1	48

1 Johdanto

Perämeren saarista suurin, Hailuoto, on luonnoltaan ja ympäristön yleisilmeeltään ainutlaatuinen nähtävyys. Itse uutena asukkaana ”Luovossa” olen mielessäni kehitellyt lukemattomia yritysideoita lähinnä matkailuun liittyen ja näen Hailuodossa kokonaisuudessaan runsaasti potentiaalia mm. metsien ja rantojen ympäristöä säästävään virkistys- ja hyötykäyttöön. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää uusia ja kehityskelpoisia ideoita maaseudun yritystoiminnan elävöittämiseksi, rikastamiseksi ja kunnan työpaikkaomavaraisuuden tueksi. Pääasiassa työ tehdään tueksi oman liiketoiminnan aloittamiselle vuoden 2011 aikana avopuolisoni kanssa. Yritys tulee tarjoamaan ohjelmapalveluita Hailuodossa, eli painopiste kallistuu matkailuelinkeinojen kehittämiseen. Matkailuelinkeinojen kehitys on myös suuri osa Hailuodon kunnan toimintastrategiaa (Hailuodon kunta 2010, hakupäivä 12.5.2011).

Ensimmäiset ideat syntyivät paikallisten yrittäjien ja saarella vierailevien matkailijoiden toistuvista tiedusteluista ohjelmapalveluista ja muista aktiviteeteista. Ohjattua toimintaa Hailuodossa on tällä hetkellä kovin vähän ja sen kysyntä on kasvanut huomattavasti viime aikoina. Aineistona käytän ensisijaisesti Hailuodon kunnan matkailuneuvoja Kati Lusikan vuosina 2008 - 2009 teettämää kyselyä Hailuodossa käyneille matkailijoille, Hailuoto-Oulu Matkailumarkkinoinnin yhteishankkeen esiselvitystä, jonka aineiston on koontanut Kati Lusikka ja käsitellyt Tero Wallin, Tendon Oy, Hailuodon kunnan tietokantoja sekä asiantuntijoiden ja paikallisten yrittäjien puhelinhaastatteluja.

2 TYÖN TOTEUTTAMINEN

Työssä on käytetty valmiita aihetta koskevia dokumentteja ja raportteja, kuten Hailuodon matkailuraportti vuodelta 2008, asiantuntijalausuntoja sekä paikallisten yrittäjien ja toimijoiden haastatteluja. Olemassa olevaa tietoa tarkennettiin puhelin- ja sähköposti-haastattelujen sekä aiheeseen liittyvien internet-sivujen avulla.

Työ aloitettiin keväällä 2010 ja sitä on työstetty aineistoa keräten ja teoriapohjaa kooten aina kevääseen 2011 oman liiketoimintasuunnitelman ja yrityssuunnittelun rinnalla. Vuoden mittainen työn käsittelyjakso on auttanut eri vuodenaikojen merkityksen hahmottamista varsinkin matkailun kannalta. Keväällä 2010 sain Hailuodon maaseutusih-teeriltä tiedot paikallisista alkutuottajista, heidän päätuotantosuuntauksistaan ja mahdollisista sivuelinkeinoista. Lisäksi sain käyttööni Hailuodon matkailuraportin vuodelta 2008 ja Hailuoto-Oulu Matkailumarkkinoinnin yhteishankkeen esiselvityksen.

Valmiista aineistoista poimittiin työn kannalta oleelliset asiat ja ne loivat viitekeh-yksen kokonaisuuden tarkastelulle. Tärkeimpänä näkökulmana on koko ajan opinnäy-tetyön tekijän oman tuleva ohjelmapalveluyritys, eli kuinka se sijoittuu ja verkostoituu olemassa oleviin yrityksiin niin Hailuodossa kuin muualla Suomessa ja kuinka voisimme optimoida asiakasvirrat sekä asiakastyytyväisyyden matkailukokonaisuutena. Tämä opinnäytetyö on itsessään jatke omalle, olemassa olevalle liiketoimintasuunnitelmallemme, ja sen tärkein tehtävä on tuottaa uusia tuoteideoita ja viimeistellä tuotteistamista. Tavoitteena on myös tarjota ideoita muillekin Hailuodossa jo toimiville yrittäjille tai aloittaville yrityksille, koska yhteistyö ja verkostoituminen hyödyttävät kaikkia osapuo-lia. Tärkeä osa työn luonteen ja valikoituneiden aiheiden määräytymisessä on ollut oma Oamkin maaseutuelinkeinojen koulutusohjelman tuoma koulutuksellinen tietotaito, koska sen innoittamana työssä luodaan katsaus myös vaihtoehtoihin energiantuotanto-mahdollisuuksiin, kulttuurimaiseman hyödyntämiseen sekä muihin maaseudun moni-puolisiin hyödyntämismahdollisuuksiin.

3 HAILUODON OMINAISPIIRTEET

Hailuoto on maankohoamisen ansiosta "noussut merestä" saareksi Oulun edustalle. Yli 2000 vuotta sitten ensimmäiset maa-alueet saavuttivat merenpinnan ja ajan myötä nykyinen Hailuoto on muovautunut ensin kolmesta saaresta yhdeksi halkaisijaltaan n.30 km pitkäksi saareksi. Saarella on ollut asutusta ainakin n. 1100-luvulta lähtien ja kulttuurimaisema on paikoin edelleen varsin selvästi erotettavissa. Asukasluvun huippu sijoittuu 1800-luvun lopulle, jolloin saarta on asuttanut n. 2000 asukasta. Luonnon ja talonpoikaisen maiseman ansiosta Hailuoto on nimetty yhdeksi Suomen kansallismaisemista (Suomen kansallismaisemat, hakupäivä 22.3.2011).

Tällä hetkellä ympärivuotisia asukkaita Hailuodossa on reilu 1000, kesäkaudella väkimäärä kasvaa huomattavasti mökkiläisten ja muiden kesäkävijöiden ansiosta. Työikäisistä asukkaista n. 70 % työskentelee Hailuodossa ja loput käyvät töissä mantereen puolella. Hailuodossa on useita yhdistyksiä ja kerhoja, joiden toiminta on hyvin aktiivista ja yhdistykset toimivat yhteistyössä keskenään. (Hailuodon kunta, hakupäivä 18.11.2010.)

Hailuodon luonto ja ympäristö on saaren pinta-alaan suhteutettuna varsin monipuolinen. Saarelta löytyy niin mäntymetsää kuin koivikkoakin, kosteikkoja, soita ja hietikkoja. Juuri hiekkarannat jäävät monen Hailuodossa kävijän mieleen ja hiekkaista rantaviivaa riittää kymmeniä kilometrejä. Keskempänä saarta on suuria kitukasvuista mäntyä kasvavia jäkäläkankaita, jotka maisemasta päätellen voisivat olla vaikka Lapissa. Ranta on tyypillisesti hyvin matalaa ja maalajiltaan hienoa tai karkeaa hiekkaa, jonka tuuli on alueelle tyypillisesti muovannut säännöllisiksi kohoumiksi sisämaata kohti. Sisämaahan päin tuttu näky Hailuodossa on myös paikoin vaihtelevanlaatuinen mäntytaimikko, joka vanhetessaan on yleensä hyvin tiheäoksaista ja rannan ilmasto-olosuhteista johtuen kitukasvuista.

Rantoja kaunistavat muutamat omintakeiset kalastajakylät, yleensä punaisista pienistä mökkiryhmistä muodostuvista tiivistä pihapiireistä rannan välittömässä läheisyydessä.

Osa kalastajakylistä on tosin maankohoamisen vuoksi jäänyt jo hieman kauemmas rantaviivasta. Kalastajakylät, kuten monet muutkin kiinteistöt ja kohteet, ovat suojeltuja. Markkinoiduin ja tunnetuin nähtävyys saarella on Marjaniemi, jonka maisemaa hallitsevat niemeltä avautuva meri, Marjaniemen kalastajamökkikylä ja vuonna 1827 valmistunut majakka (Merilä 2005, hakupäivä 18.11.2010).

Matka Hailuotoon sisältää 25 minuutin mittaisen lauttamatkan. Tämä luo osaltaan haasteen matkailun kehitykselle, koska varsinkin kesäkaudella lauttajonon ruuhkautuminen lisälautan käytöstä huolimatta on toistuva ongelma. Talvesta riippuen jäätie on auki vaihtelevan ajanjakson verran. Sekä lautta että jäätie tarjoavat kuitenkin yleensä eksoottisen kokemuksen matkailijalle, joten markkinointiarvoa matkailun edistämistä ajatellen on jo pelkästään Hailuotoon matkaamisessa.

Kiinteää yhteyttä Hailuodon ja mantereen välille on käsitelty jo vuosia. Erilaisia ratkaisuja yhteyden toteuttamiselle ja toteuttamatta jättämiselle on esitetty kiivaasti ja nyt kädenväöntö asiasta on tulossa päätökseen. Lauttaväylän tilalle tullaan todennäköisesti rakentamaan tuulivoimapuisto ja sen yhteyteen ns. pengertie Oulunsalosta Hailuotoon. Hankkeesta on tehty YVA-selvityksiä ja kustannusarvioita, joissa on vertailtu lauttayhteyden kustannuksia pengertien rakennuskustannuksiin (Oulun Seutu, hakupäivä 9.2.2011).

4 MAASEUTUELINKEINOT HAILUODOSSA

Alkutuotannosta poikkeavilla maaseutuelinkeinoilla tarkoitan tässä työssä kaikkia niitä toimialoja, joita maaseuduksi luokiteltavalla alueella voidaan harjoittaa ja jotka liittyvät olennaisesti luonnonvarojen käyttöön, maataloustuotteiden jatkojalostukseen tai maaseudulla tapahtuvaan ohjelma- ja elämysmatkailuun sekä majoitukseen. Mukaan työhön on valikoitunut mielestäni kehityskelpoisimmat maaseutuelinkeinot ja toimialat Hailuodossa. Hailuoto määritellään harvaan asutuksi maaseutualueeksi Euroopan maaseudun kehittämisen maaseuturahaston näkökulmasta (Valtioneuvoston asetus maaseudun yritystoiminnan tukemisesta 632/2007 §14, liite 1, hakupäivä 22.3.2011). Tämä tarkoittaa sitä, että alueella voidaan tukea maatalon muuta yritystoimintaa (ei koske alkutuotantoa) ja mikroyritysten toimintaa korkeimmalla tukiprosentilla (35 %), kunhan yritys täyttää muut tukikelpoisuusstandardit. (Maaseutuvirasto 2010, hakupäivä 22.3.2011). Hailuodon erityispiirteitä maaseutualueena ovat laidun- ja niittytaloudesta jälkensä maisemaan jättäneet aukeat rannat, perinnebiotoopit, joita Hailuodossa on runsaasti (Metsähallitus 2010, hakupäivä 22.3.2011). Ainakin vielä paikallisilta tiloilta on riittänyt laiduneläimiä huomattavalle osalle perinnebiotoopeista, mutta yleisesti rantoja niitetään myös koneella. Rakennuskanta saarella on edelleen hyvin vanhanaikaista ja monet talot ovat säilyttäneet ulkoasunsa samanlaisina jo vuosikymmeniä, jotkut jopa vuosisatoja.

4.1 Matkailukohteet ja majoitus

Hailuodon matkailuneuvojana toiminut Kati Lusikka teetti kyselyn Hailuodon matkailijoille vuoden 2008 kesällä. Kyselyyn saatiin suomenkielisiä vastauksia 1120, joista koko kyselyn anti koottiin raportiksi 31.8.2009. Raportista ilmenee, että Hailuodossa käyneiden ja kyselyyn vastanneiden ihmisten mielestä saaren matkailua tulisi eniten kehittää seuraavilla alueilla: retkeily, ravintolat ja ruokapalvelut, leirintäalue, tapahtumat, ohjelmapalvelut, meriristeilyt ja laivamatkat, saaren matkailupalvelut ja -kohteet. Kaikki luetellut aiheet olivat saaneet yli 20 mainintaa kyselyssä. Viime vuosina Hailuodon

matkailuelinkeinon kehityksessä on tapahtunut melko suuria muutoksia. Keskikylälle avattiin marraskuussa 2009 uusi majoitus- ja ravintola-alan yritys Sinisen pyörän kievari ja alkusyksystä 2010 samalle seudulle, keskelle kylää avattiin baari-kahvila Haiku. Molemmilla uusilla yrityksillä on suunnitelmissa laajentaa toimintaansa myös ohjelmapalveluiden saralle. Kievarissa on majoituspaikkoja ympärivuotisesti tarjolla kolme huonetta päärakennuksessa ja kesäkaudella aittamajoitukseen on käytössä kolme erikokoista tilaa. (Sinisen pyörän kievari, hakupäivä 17.11.2010.)

Marjaniemen kupeessa sijaitseva perinteikäs leirintäalue Rantasumppu on Oulun seudun settlementti ry:n omistuksessa. OSS ry on myynyt suuren osan leirintäalueen 17 mökistä yksityishenkilöille vuoden 2010 aikana. Marjaniemen venesatamassa oleva Luotokeskus on niin ikään OSS ry:n omistuksessa ja hallinnassa.

KUVIO 1. Luotokeskus, Marjaniemi: hotelli, ravintola ja Metsähallituksen luontonäyttely. Hailuodon kunta, hakupäivä 15.4.2011.

Kuviossa 1 avautuva Luotihotelli, -ravintola ja Metsähallituksen luontonäyttely ovat toiminnassa Luotokeskuksessa, mutta vain kesäkaudella. Marraskuun lopulla pääasiallinen toiminta Marjaniemen alueen matkailukeskuksessa loppuu seuraavaan kevääseen mennessä. Hotellissa on 20 huonetta, joista neljä on isompia ateljee-huoneita ja loput 16

kahden hengen huoneita. Hotelli on avoinna toukokuun alusta elokuun loppuun. Wanha Luotsiasema tarjoaa majoituspuitteet n. 60 hengelle. Rakennus pitää sisällään laadultaan voimakkaasti vaihtelevia majoitustiloja kerrossängyistä lähtien. (Luotokeskus, hakupäivä 17.11.2010.) Lisäksi Hailuodossa on viisi mökki- tai maatilamajoitusta tarjoavaa pienempää yritystä, jotka vaihtelevat majoituskapasiteetiltaan ja majoituksen varustelutasoltaan suuresti. Muutamissa mökeissä voi majoittautua talviaikaan. (Hailuodon kunta, matkailu, hakupäivä 17.11.2010.) Vuonna 2010 Hailuodossa toteutettiin hanke nimeltään Mukavaa mökkeilyä Hailuodossa, jonka tarkoituksena on kartoittaa saarella olevia yksityisomistuksessa olevia mökkejä vuokrauskäyttöön ja siten lisätä majoituskapasiteettia. (Hailuodon kunta, hakupäivä 18.11.2010.)

Talvikaudella majoittautuminen Hailuodossa on ainakin vielä hyvin hankalaa isommille ryhmille. Karkea yhteenveto vuodepaikkojen määrästä Hailuodossa vuoden 2011 aikana on reilu 400, jos lasketaan yhteen Marjaniemen alueen (noin puolet) vuodepaikat ja muualle saareen levittäytyneet yöpymispaikat. Suunnitteilla on useampia hankkeita, joiden päämäärinä on tuottaa kymmeniä uusia vuodepaikkoja matkailijoille. (Sipola, 23.11.2010, sähköpostiviesti).

Tällä hetkellä alueen talviaikainen matkailu on lähes olematonta ja koko saari hiljenee loppusyksystä vesilintumetsästyskesänsäsongin päättyessä. Syitä tähän lienevät mm. ohjelmapalveluyritysten ja markkinoinnin puute, hotellin sulkeminen talveksi ja siitä johtuva majoituskapasiteetin lasku entisestään, yleisökohteiden talviaikainen pula ja yleensäkin kesäkausipainotteinen matkailumarkkinointi. Tämä on sääli, koska juuri jäätien ollessa auki, olisi kulku saareen mutkattominta ja ruuhkattominta. Virallinen moottorikelkkareitti on olemassa ja se kulkee läpi saaren lauttarannasta Marjaniemeen. Kesäkausiheella reittiä on myös kulku Kirkonkylälle.

Kesäkaudisia matkailukohteita ja nähtävyyksiä Hailuodossa ovat Hailuodon emutarha, Ojakylän vanha tuulimylly Myllytiellä, Kniivilän ulkoilmamuseo, Luovon Puoji (käsi-työmyymälä), Pariton Kuppi (kahvila), Hailuoto Kellot (avoinna vain tilauksesta), Mar-

janiemen majakka, vierasvenesatama, kalastajakylä, kahvila ja käsityömyymälä Luovon Puikkari, kalahalli, hotelli (avoinna talvikaudella vain ennakkovarauksesta), Metsäkeskuksen luontonäyttely, Camping-alue ja ravintola Rantasumppu ja lautta.

Ympärivuotisia matkailukohteita ja nähtävyyksiä Hailuodossa ovat Island of Silence (poroja, ohjelmapalveluita, toimintaa myös kirkonkylällä), Ravintola Ailasto (avoinna vain tilauksesta), Ravintola Iitalento, Cafe Bar Haiku, Sinisen pyörän Kievari (kahvila joulukuussa 2010 viikonloppuisin ja kevättalvella viikonloppuisin ja tilauksesta, keski-talvella avoinna vain tilauksesta), kirjasto, Kotileipomo Veeruska, Luotsihotelli (avoinna vain ennakkovarauksesta talvikaudella), Camping-alue ja ravintola Rantasumppu (avoinna vain ennakkovarauksesta), jäätie ja lautta.

Ohjelmapalveluja saarella tarjoavat Camping Rantasumppu (teemallisia leirikouluja), Hailuodon matkailutoimisto (opaspalvelut bussiryhmille, vesilintu- ja kalastuslupien myynti, vierasvenepaikkojen vuokraus), Arto Vähämetsä (kalastusretket), Art Food Design Kauko Ervasti (matkailun ohjelmapalvelut ja opastukset, ruokatuoteretket ryhmille), Kotiseutumuseo Kniivilä (opastetut museokierrokset), Hailuodon paikallisoppaat (teeman mukaisia opastettuja kierroksia joko kohteessa tai bussiajelulla).

4.2 Kalastus

Hailuodossa toimii tänä päivänä vain muutama varsinaisena elinkeinonaan kalastusta harjoittava ihminen ja ennen merkittävää roolia alueen kalastuskulttuurissa näytelty troolauus on loppunut kokonaan. Lähes koko saaren asutetun historian ajan merkittävänä elinkeinona maatalouden ohessa ja paikalliseen kulttuuriin kietoutuneena kalastus on nykyisin kotitarve- ja harrastelukalastusta. Ongelmia kalastukselle aiheuttavat mm. hyljekannan kasvu ja alhainen myyntikate. Marjaniemessä sijaitsevan kalahallin varalle on muutamia kehityssuunnitelmia vireillä Nouseva rannikkoseutu ry:n avulla, kuten Marjaniemen kalahallin monet mahdollisuudet – hanke, jonka toteuttajana on Hailuodon kunta, sekä ahvenen halkaisukone Marjaniemen kalasatamaan – hanke, jossa on sama toteuttaja. (Nouseva rannikkoseutu ry, hakupäivä 28.11.2010).

Hankkeiden avulla kalastuselinkeinoa yritetään elvyttää ja helpottaa olemassa olevien ammatti- ja sivuelinkeinokalastajien toimintaa.

4.3 Metsät

Liittyen koko Hailuodon ympäristöön ja luontoon Natura 2000-alueita on saarella nykyisin n. 7064 ha. Metsähallitus on yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ELY- keskuksen kanssa aloittanut suunnitelmat ko. alueiden hoidon ja käytön suhteen ja tarkoituksena onkin selvittää alueiden mahdollisuuksia sekä luonnonsuojelua että virkistyskäytössä ja muissa Natura-alueiden maankäytössä. Koska 88 % kaikista viidestä alueesta on yksityisten maanomistajien omistuksessa, ovat maanomistajien omat näkökulmat tärkeässä asemassa suunnitelmien teossa. (Valtion Ympäristöhallinto, hakupäivä 29.11.2010.)

Hailuodossa metsätalous on vahvistanut asemaansa perinteisen maatalouden rinnalla. Metsistä nostetaan jäkälää, josta suurin osa menee vientituotteena koristejäkäläksi kukka-asetelmien ja esim. pienoisrautateiden koristeluun. Paikallisen jäkälännostoyrityksen, Polar-Moosin liikevaihdosta 90 % muodostuu viennistä lähinnä Eurooppaan ja USA:han. Yritys on lajissaan Euroopan suurin (Polar-Moos, hakupäivä 29.11.2010). Veljekset Suomelan päätuotantosuunta on lypsykarjatalous, mutta liitännäiselinkeinona he harjoittavat haketuotantoa, joka toimitetaan savustushakkeeksi elintarviketeollisuuteen. Osa raaka-aineesta ostetaan mantereelta.

4.4 Metsästys

Hailuoto on myös kuuluisa metsästysmaistaan ja jokasyksyinen vesilintujahti vetää uskollisesti jahtikansaa puoleensa pitkienkin matkojen päästä. Kuviossa 2 on otos aavalta Kirkkosalmen seudulta, joka on varsin vilkas sorsien ylityspaikka syysaamuisin ja -iltaisinkin. Varsinkin vesilintujahdin aloitusviikonloppu on eittämättä saaren vilkkaimpia aikoja vuodesta. Tämä lisää roimasti majoituskapasiteetin ja ravintolapalveluiden tarvet-

ta koko saarella. Vesilintujahdin jälkeen syyskuun alussa alkava jänisjahti tuo myös jonkin verran vierailevia metsästäjiä ja varsinkin ajokokeissa riittää kävijöitä Hailuodon runsaaksi tiedetyn jäniskannan takia. Kaksi kertaa vuodessa järjestettävien ajokokeiden kaikki kymmenen osallistujapaikkaa ovat täyttyneet joka kerta, kun ajokokeet on pidetty ja osa ilmoittautuneista on jäänyt varasijalle. Pienriistan vieraslupia myytiin vuonna 2009 40 000 €:n edestä, eli vuorokausina tämä tarkoittaa 1600 metsästysvuorokautta, kun vuorokausilupa maksaa keskimäärin 25 €. (Viitaluoma, puhelinhaastattelu 29.11.2010.) Metsästysmatkailun mahdollisuuksia pohjoisissa kunnissa on tuotu esille esim. Apajille! -esiselvityshankkeen loppuraportissa 2010, joka koski Perämeren kalastusohjelman alueita (Maaseudun Sivistysliiton Pohjois-Suomen aluekeskus, hakupäivä 29.11.2010).

Myös hirvenmetsästyksen vierasjahti on ollut puheenaiheena viime vuosina ja tulijoita riittäisi ulkomailta asti. Hailuodon metsästysseura ry:n puheenjohtajan Hannu Viitaluoman mukaan kyselyitä ulkomaalaisten vierasluville suurriistan suhteen tulee toistuvasti. Tällä hetkellä hirviporukat ja enemmistömaanomistajista olisivat myöntäväisiä vieraslupien myyntiin, mutta metsästysseuran yleisessä kokouksessa asia on herättänyt eriäviä mielipiteitä. (Viitaluoma, puhelinhaastattelu 29.11.2010).

KUVIO 2. Vesilintujahtia Kirkkosalmen kupeessa. Iris Poukkanen, 2008

4.5 Hevostalous

Vain muutaman vuoden sisällä on saaren hevoscanta lisääntynyt moninkertaisesti.

Vuonna 2007 Hailuodossa oli n. 5 hevosta, kun vuonna 2011 niitä on lähes 20.

Varsinaisia hevostalousyrittäjiä Hailuodossa on yksi: Tmi Heikkisen Haka hankki vuonna 2010 islanninhevosia ja alkoi tarjota vaellusratsastuksia pienryhmille. Toiminta on pienimuotoista, mutta kysyntää on riittänyt varsinkin kesäaikaan. Saaren monipuoliset maastot lukemattomine metsäteineen olisivatkin oiva mahdollisuus elämysriikkaaseen ratsastustoimintaan puhumattakaan avarina avautuvista hiekkarannoista. Paikallisten yksityisten hevosenomistajien ratsastus- ja ajolenkit suuntautuvatkin usein tunnelmallisille metsäpoluille, jäkäläkankaille ja rantateille.

Hailuodossa ei ole varsinaisia ratsastuskenttiä, maneesia tai ravirataa. Hevostaloutta ajatellen juuri maasto- ja vaellusratsastuksen mahdollisuudet olisivatkin alueen myyntivalt-

teja (Kokko, puhelinhaastattelu 7.2.2011).

4.6 Maatalousyritysten sivuelinkeinot ja muu yritystoiminta

Useilla tiloilla on varsinaisen tuotantos suunnan lisäksi sivuelinkeinoja, kuten hakkeen valmistusta, koneurakointia ja maatilamajoitusta. Lisäksi Hailuodossa on yksityisyrittäjiä useilla eri toimialoilla tilitoimistosta LVI-urakointiin ja muusikosta graafikkoon. Taiteilijoita ja taiteellisilla aloilla työskenteleviä on Hailuodossa tunnetusti huomattavan paljon suhteutettuna väkilukuun. Eri tuotantosuuntien taiteilijoita on listattuna Hailuodon kunnan kotisivuilla sivistyspalveluiden ja kulttuurin esittelyssä 33. Näiden lisäksi sivulla mainitaan 12 taiteilijaa, joilla on tavalla tai toisella kytköksiä hailuotolaiseen taidekulttuuriin. (Hailuodon kunta 2011, hakupäivä 24.3.2011.)

Suomen yritysrekisterin mukaan Hailuodossa on 24.3.2011 37 yritystä, jolla on voimassa oleva Y-tunnus (Suomen yritysrekisteri 2011, hakupäivä 24.3.2011).

4.7 Käsityöt

Hailuodossa on vahva käsityöläiskulttuuri ja saarella asuukin useita eri alojen taiteilijoita sekä ammatti- että harrastekäsityöläisiä. Käsityöpuoteja on kaksi, Luovon Puoji ja Luovon Puikkari, joissa molemmissa on myytävänä runsaasti neulonta- ja virkkaustöitä, puutöitä (kuten käsintehdyt puuhevoset kuviossa 3), askartelutöitä jne.

Hailuodon nimikkokäsityö on ”luotolainen” tai ”tikkuri”, joka on aidoimmillaan lampaanvillasta kudottu villapaita ja jonka tekemiseen on tarkat ohjeet. Saaresta löytyy edelleen neulojia, jotka valmistavat käsin työläitä ”luotolaisia”, mutta osa on helpottanut työtään teknologian avulla ja vastaava neulepaita syntyy neulekoneellakin.

Paikallinen käsityöyrittäjä Sanna Ranta kertoo puhelinhaastattelussa 7.2.2011, että matkailijat toivoisivat perinteisiä hailuotolaisia käsitöitä, kuten majakka-aiheisia töitä, mutta edulliseen hintaan. (Ilmola-Ranta, puhelinhaastattelu 7.2.2011.)

KUVIO 3. Saara Isolan taidonnäytteitä, puisia hevosia. Luovon Puoji, hakupäivä 13.4.2011.

Käsitöiden ongelmallisuus onkin se, että valmistukseen kulunut aika saattaa vaatimatoman näköisen tuotteen kohdalla olla useita tunteja. Esimerkkinä sellaisesta voisi olla neulahuovutettu 6 cm korkea eläinfiguuri, jonka valmistus kestää helposti jopa 5 tuntia - puhumattakaan luotolaisesta villapaidasta (*KUVIO 4*), jonka myyntihinta on n. 550 €. (Ilmola-Ranta, puhelinhaastattelu 7.2.2011.)

KUVIO 4. Luotolainen villapaita eli tikkuri. Luovon Puoji, hakupäivä 13.4.2011.

4.8 Tapahtumat

Muutamilla kesä- ja syyskauden tapahtumilla on jo vuosien perinteet Hailuodossa. Tällaisia tapahtumia ovat mm. Hailuoto-weekend (purjehdustapahtuma ja tanssit), Hailuodon teatterifestivaalit, Oulunsalo Soi – musiikkitapahtuma, Jahtitanssit ja sorsajahdin aloitus, Sataman valot – mökkiläistapahtuma ja muutamia muita teemapäiviä ja – viikonloppuja. Suurimpia tapahtumia on tietysti Siikamarkkinat (*Kuvio 5*), joka on siis vuosittainen, kaksipäiväinen tilaisuus Marjaniemessä. Markkinoilla on esillä sekä paikallisia että ulkopaikkakuntalaisia ruokia, leivonnaisia, käsitöitä ja muita tuotteita. Viime vuosina Siikamarkkinoita on pyritty kehittämään enemmän tapahtumana, eli ohjelmanumeroita ja palveluita on lisätty ja alueen järjestämiseen on kiinnitetty huomiota. Siikamarkkinoita lukuun ottamatta perinteisillä tapahtumilla on jokseenkin rajallinen

kohderyhmä, vaikka useilla tapahtumilla onkin kävijöitä Hailuotoon suhteutettuna varsin mukavasti. Osallistujamäärät vaihtelevat vuosittain ja sääolosuhteilla tuntuu olevan erittäin suuri vaikutus Siikamarkkinoille saapumiseen.

KUVIO 5. Siikamarkkinat Marjaniemessä. Hailuodon kunta, hakupäivä 22.3.2011.

5 MATERIAALIN KOONTI JA KÄSITTELY

Päästäkseni mahdollisimman lähelle juuri tämän hetkistä elinkeinojen kehityksen tilanetta kotikunnassani, päätin valita pääasialliseksi aineistonkeruumenetelmäksi puhelinhaastattelut ja sähköpostitiedustelut. Menetelmä osoittautui hyväksi ja haastateltavat vastasivat laatimiini kysymyksiin mielellään. Liitteistä työn loppuosasta löytyy puhelinhaastattelujen kysymysrunko (LIITE 1). Havainnollistavia kuvia liitin mukaan lähinnä Hailuodon kunnan kotisivuilta sekä paikallisten yritysten kotisivuilta. Mietin pitkään, kuinka saan puhelinhaastatteluiden kysymykset muotoiltua siten, että niin monen eri toimialan yrittäjät ja muut paikalliset toimijat saattaisivat vastata niihin kukin tarpeeksi tyhjentävästi. Lopputulos kysymyslistan suhteen oli se, että alkuesittelyn ja peruskysymysten jälkeen haastateltava sai itse kertoa oman näkemyksensä Hailuodon kehitystarpeista maaseutuelinkeinojen ja varsinkin matkailun suhteen oman alansa näkökulmasta henkilökohtaisten kokemustensa perustella.

Tiedon keruuta puhelinhaastatteluiden ja sähköpostikyselyiden avulla toteutin syksyn 2010 ja kevään 2011 aikana työn edetessä. Kevät ja kesä 2010 kuuluivat enimmäkseen olemassa olevan painetun ja sähköisen tiedon koonnissa. Talven 2010 ja kevään 2011 aikana opinnäytetyö kirjoitettiin nykyiseen asuunsa.

6 ELINKEINOJEN KEHITYSMAHDOLLISUUDET

Hailuodon kunnan matkailuraportissa 2008 mainitaan monessa kohtaa mm. puhdas luonto, idyllinen, mahtavat hiekkarannat, meri-ilma, kaunis paikka, rauhallisuus ja hiljaisuus. Asiat mainitaan positiivisessa valossa, joten matkailun kehitys kannattanee rakentaa näiden asioiden pohjalta. Lisäksi raportin mukaan tyypillinen Hailuodossa kävijä on 35 - 54 -vuotias nainen, päiväkävijä, yksityisellä lomalla ja kotoisin Oulusta. Tilastollisen yhteenvedon perusteella voitaisiin siis ajatella matkailun kannalta olennaisimmaksi kehittelyn kohteeksi retkeily- ja ohjelmapalveluita, joiden kohderyhmänä olisi keski-ikäinen suomalainen nainen, joka haluaa nauttia luonnosta, maaseudun idyllistä ja rauhasta. Tämän perusteella mönkijä- ja moottorikelkkasafarit ja muut vauhtilajit täytynee jättää vähemmälle huomiolle ja kiinnittää huomiota rauhallisen ja rakentamattoman luonnon hienovaraiseen hyödyntämiseen.

Puhelinhaastattelussa 9.2.2011 Sanna Sipilä, majoitus- ravintolayrittäjä Hailuodosta mainitsee mielenkiintoisen seikan: Etelä-Suomesta pohjoiseen tai Pohjois-Suomesta etelään päin matkaavat turistit saattavat asettua välietapille Hailuotoon kesken matkanteon. Yleensä he viipyvät yhden yön ja jatkavat sitten matkaansa määränpäähän. Tämä on mielenkiintoista siksi, että Oulun lukuisten majoittautumisvaihtoehtojen sijaan he valitsevatkin n. 100 km ylimääräisen mutkan ja tulevat Hailuotoon yöpymään. Syynä tähän on yleensä Sipilän mukaan ollut kokemusten haku erilaisista kohteista. Kauko Ervasti, pitkän linjan matkailuyrittäjä kertoi (puhelinhaastattelu, 22.2.2011), että tärkein lähtökohta Hailuodon matkailun kehittämisessä on korkeatasoisten loma-asuntojen tarjonta. Ervastian mukaan kylpyhuoneella, saunalla ja kunnan petipaikoilla varusteltuja loma-asuntoja kysellään toistuvasti ja ilman sellaisen majoituksen tarjontaa ei muitakaan matkailun osa-alueita, kuten ohjelmapalveluita voida kunnolla toteuttaa. Kaikille matkailijoille ei enää siis kelpaa pelkkä idyllinen mökki ulkokäymälöineen, vaan saatavilla tulee olla lähes asuintalon veroinen 100 - 150 m²:n loma-asunto.

Saara Isola, Tmi Heikkisen Haka, taas kertoo puhelinhaastattelussa 23.2.2011, että vierisen matkailumajoitusyrityksen asiakkaat pysähtyvät usein ihastelemaan juuri maa-

seudun idylliä; vehreitä maisemia, talonpoikaista rakennustyyliä ja kotieläimiä. Matkailijat eivät varsinaisesti ole kyselleet Isolalta mitään tiettyä aktiviteettiä, mutta vaihtoehtoiset uimarannat Marjaniemen lisäksi ja muu mahdollinen toiminta Hailuodossa tuntuu kiinnostavan vuodesta toiseen. Vaikuttaa siis siltä, että toimintaa tulisi järjestää saaren keskiosiin, sillä Ojakylä - Kirkonkylä- akselille majoittautuneilla matkailijoilla on yli kymmenen kilometrin matka Marjaniemeen ja varsinkin polkupyörällä tai jalkaisin matkaaville reitti voi olla jopa vaarallinen, koska Marjaniemeen ei ole kevyen liikenteen väylää laisinkaan.

6.1 Hevostalous

Usein on tullut esille sekä matkailijoiden että muutamien paikallisten suunnalta se, että saarella olisi upeat edellytykset hevosyrittäjyydelle. Onko tällä alalla kuitenkin vaarana se, että se jäisi sesonkiluontoiseksi toiminnaksi kesä-syysy-ajalle ja riittäisikö paikallisista asukkaista ratsastajia talvikaudelle, kun turistit ovat poissa? Senkin lisäksi, että sisäratsastushallia ei Hailuodosta löydy, ovat riskit hevosalalla melkoisia. Puolet vuodesta lauma hevosia tuottaisi pelkkiä menoja, mutta hoito ja hevosten liikutus pitäisi pystyä järjestämään talvikaudellakin. Haasteita syntyy myös siitä, että hevostalouden tuomat ympäristönäkökohdat ja sopimukset maankäytöstä maanomistajien kanssa, toiminnan laajetessa säännölliseksi yritystoiminnaksi paisuvat suuremmiksi kysymyksiksi. Hailuodossa maanomistus on pirstaloitunut pitkiksi ja kapeiksi suikaleiksi saaren keskiosista rantoja kohden, joten maastoreittien suunnittelu voi koitua vaikeaksi, jos osa maanomistajista ei myönnä oikeutta käyttää maitaan ratsastustoiminnalle. Hevostalous sisältää äkkiseltään tarkasteltuna useita suuria riskejä. Tulevaisuutta optimistisesti kaavailtuna voidaan kuitenkin huomioida tulevan kiinteän yhteyden vaikutus talvimatkailuun sekä talven matkailumarkkinoinnin yleistymisen muun ohjelmatoiminnan lisääntyessä sekä muutamat aktiiviset ratsastuksen harrastajat saarella.

6.2 Käsityöt ja matkamuistot

Käsityö- ja matkamuistomyynti ovat kannattavuutensa vuoksi suuren haasteen edessä. Kulunut aika materiaalikuluineen nostavat usein tuotteen hintaa liian korkeaksi, jolloin tuotteen menekki laskee. Siksi matkamuistomarkkinoille pitäisi kehitellä suhteellisen nopeasti ja edullisesti valmistettavia omintakeisia ja selvästi Hailuodon perinnettä kuvastavia tuotteita. Jatkossakin tulee luonnollisesti olla suurempia ja kalliimpia käsitöitä tarjolla, mutta menekin ja katteen vuoksi pienempiä ja edullisempia tuotteita olisi kehiteltävä. Haastavaa onkin tuottaa laadukasta käsityötä, jolle uskaltaa antaa perinteisen leiman ja edullisen hinnan. Voisiko sitten luonnonvaroista käyttää esim. kelottuneita oksia, hiekkaa tai vaikka puretun ladon rakennusjätettä? Hyödyllistä olisi käyttää myös aineettomia hyödykkeitä yhdistettynä aineellisiin, kuten paikallisen runoilijan runo kirjailtuna polttamalla kelojuon palaseen. Tällöin kustannukset olisivat hyvin pienet, valmistus suhteellisen helppoa ja perinteisyys ja omintakeisuus taattua.

6.3 Talvi- ja kevätkauden matkailu- ja ohjelmalvelut

Hailuodon talvimaisemaa voisi verrata jopa Lappiin. Koskemattomat hanget, jäätyneet meri, tykkylumiset puut ja kitukasvuisten mäntyjen kasvamat lumipeitteiset jäkäläkankaat tarjoavat eksoottisen näkymän talvi toisensa jälkeen ihan itsestään. Laskettelurinnetta lukuun ottamatta näkisin, että Hailuodossa olisi samantyyppiset edellytykset ohjelmalveluille, esim. kelkkasafareille, husky - valjakkoajeluille, lumikenkäilylle, murtomaahiihdolle ja lähes mille tahansa muulle talvikauden toiminnalle. Lisäksi etuna saarella olisi se, että välimatkat paikasta toiseen ovat huomattavasti lyhyemmät – korkeintaan reilu 30 km, olipa matkalla mistä mihin tahansa. Moottorikelkkailun suhteen Hailuotoa voitaisiin markkinoida pidempien kelkkasafareiden välietappina, esimerkiksi reitillä Rovaniemi-Tornio-Kemi-Oulu. Tasainen ja aava meren jää mahdollistaa retkiluistelun, pilkkimisen, potkukelkkailun, jääkelkkailun (hoijakka), siipilumilautailun ja monen muun tasaista lumi- tai jääalustaa vaativan talvilajin.

Alueelle tyypillinen talviaikainen verkkokalastus olisi varmasti ainakin ulkomaalaisille turisteille eksoottinen kokemus ja sellaisen retken toteuttaminen ei olisi vaikeaa, koska verkoille pääsee kelkalla tai usein jopa kävellen. Itse koetusta verkosta saatujen kalojen laitto ruoaksi tuoreeltaan voisi olla melko mieleenpainuva juttu. Liikkuva sauna, jonka voisi kuljettaa jäälle, voisi olla yksi vetonaula erikoisuuden havittelijoille. Moottorikelkan perässä vedettävän saunan voisi hinata sopivalle paikalle jäälle ja sahata vaikka avannon viereen rohkeimpia varten. Kemin lumilinnan ideaa seuraten, voitaisiin jäälle perustaa talvisin kokonainen mökkikylä hinattavan saunan periaatetta seuraten. Mökkikylän asukkaat saattaisivat esimerkiksi pilkkiä ”etupihaltaan” avannosta aamiaisahvenet ja käydä sitten luistelu- tai hiihtolenkin valmiiksi tehdyllä reitillä.

6.4 Talvikauden tapahtumat

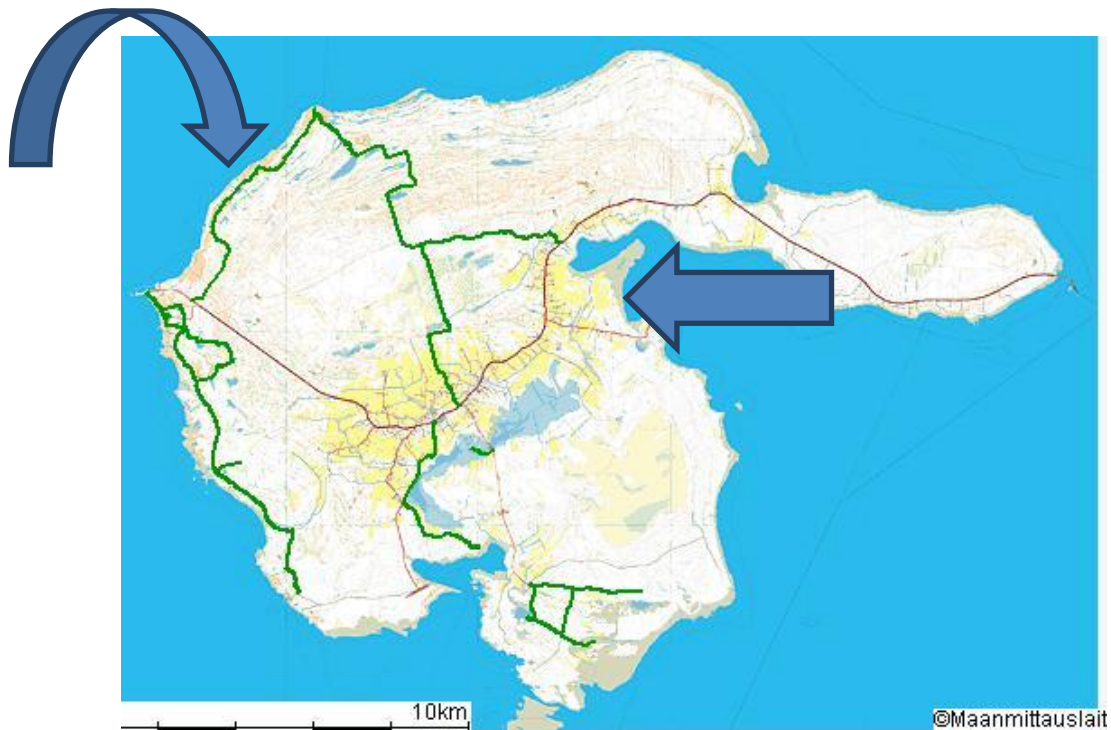
Tapahtumat oli mainittu myös matkailuraportissa 2008. Talvikautisia tapahtumia voisi olla esimerkiksi koko perheen talvilajikisat, lumilinnanrakennuskilpailu, pilkkikisat tai saaren päästä päähän hiihtokilpailu. Talvikauden tapahtumissa eksotiikkaa matkailijoille voi hakea jään ja jäätien käytöstä. Yllättävä näkökohta on myös se, että osa matkailijoista voi pelätä jäätien käyttöä ja turvautua lautan käyttöön vaikka jäätien kantavuus olisi 4 tonnia. Tämä on kuulemma varsin tavallista ja syynä tähän ovat usein tiedotteet Etelä-Suomen vesialueiden jäiden heikentymisestä radiossa. (Ervasti, puhelinhaastattelu 22.2.2011.)

Onneksi lautta kulkee ympäri vuoden, eli kukaan ei jää rannalle ruikuttamaan.

6.5 Kesä- ja syyskauden matkailu- ja ohjelmapalvelut

Kesäkaudellakin saaren koko ja monipuolisuus ovat edukseen; vaellus ja retkeily voidaan toteuttaa turvallisesti kännykän kuuluvuusalueella, saman päivän aikana voi harrastaa useampaa aktiviteettia, koska kulku paikasta toiseen käy nopeasti ja helposti ja vaihtelevat luonto ja maasto-olosuhteet tarjoavat sekä fyysistä haastetta että visuaalista

antia laajalle kohderyhmälle. Matkailuraportissa vuodelta 2008 kävi ilmi useaan otteeseen, että matkailijat ovat kiinnostuneita retkeilystä Hailuodossa. Palvelukokonaisuuden luominen luontoretkeilyn ympärille olisi nopeasti ja helposti toteutettava panostus saaren palvelutarjonnan kartuttamiseksi. Retkeilyn tuotteistaminen vaatisi kattavan retkeilyvarusteiden hankinnan ja hyvin merkityt ja huolletut reitit. Kuviossa 6 näkyvissä on vihreällä viivalla merkityt retkeilyreitit, ylempi nuoli osoittaa maisemallisesti merkittäviä alueita ja alempi nuoli suosittua kevättalven pilkkikohdetta, Ojakylänlahtea.

KUVIO 6. Hailuodon merkityt retkeilyreitit. Hailuodon kunta, hakupäivä 14.3.2011.

Jos tulevaisuudessa halutaan tähdätä ulkomaisten matkailijoiden houkuttelemiseen, on palvelukokonaisuuksien oltava täydellisiä. Minna Sipola on hailuotolainen husky- yrittäjä, joka on työskennellyt valjakkonsa kanssa Kittilässä kiihkeimmän talvituristikauden aikaan. Hän kertoo puhelinhaastattelussa 9.2.2011 ulkomaalaisten, matkatoimistojen kautta matkapakettinsa ostavien turistien vaativan minuutilleen sovitettua aikataulua niin majoituksen kuin ohjelmanpalveluiden suhteen. Kotimainen turisti taas on yleensä

ns. omatoimimatkaaja, eli sellainen, joka varaa itse majoituksensa erikseen ja aktiviteetit erikseen. Kotimaisista turisteista hän mainitsee myös sen, että varsinkin kaupunkilaiset hakevat aitoja luontokokemuksia vastapainoksi luonnosta vieraantumiselleen. Näin ollen maaseudun ja sen idyllin korostaminen matkailun ja ohjelmapalveluiden markkinoinnissa lienee suureksi hyödyksi. (Sipola, puhelinhaastattelu 9.2.2011.)

6.6 Kesä- ja syyskauden tapahtumat

Vaikka edellä on tullutkin esille Hailuodon rauha ja hiljaisuus sekä sen markkina-arvo matkailussa, voitaisiin mielestäni teeman mukaisesti harkita musiikkifestivaalin järjestämistä saareen. Luvussa 4.7 mainittujen perinteisten tapahtumien lisäksi harkinnan arvoinen idea olisi musiikkifestivaalin järjestäminen hailuotolaisen hengen puitteissa, mutta kuitenkin osallistujamäärän optimoinnin ja matkailun edistämisen nimissä. Kesäisen festivaaliviikonlopun aikana esillä voisi olla paikallisia musiikin taitajia, lähialueiden uusia tulokkaita, yksi tai kaksi tunnetumpaa esiintyjää sekä tavalla tai toisella erilaisen ja mielenkiintoisen musiikin tekijöitä. Tapahtuman teeman tulisi olla maaseudun idylliin istuva, laajalle kohderyhmälle suunnattu ja intiimi. Suuret lavat, glamour tai rock-henkinen meteli eivät Hailuotoon sovi.

Festivaaliviikonlopun esiintyjät voisivat pitää esityksiään täysin akustisesti vaikkapa rannoilla, metsässä tai jonkun maalaistalon pihapiirissä – kukin musiikkityylinsä mukaan. Teatteriviikonlopun esityksiä on toteutettu juuri näin ja yleisöltä on tullut siitä positiivista palautetta. Festivaalit voisivat ajoittua elonkorjuun tienoille ja kehittää perinteen koko kylän yhteisenä korsijuhlana.

Tapahtumien yhteyteen tulee aina järjestää linja-autokuljetus ainakin Huikun lauttarannasta – ellei jopa Oulusta - tapahtuma-alueille ruuhkautumisen välttämiseksi.

6.7 Rannat ja vesiturheilu

Vesiturheilulajeille Hailuodosta löytyisi mahdollisuuksia monestakin syystä. Näistä esimerkkinä voidaan mainita tietysti hiekkarannat, kaksi vierasvenesatamaa, syvyyksiltään vaihtelevat rantavedet ja avomereltä käyvä aallokko. Ongelmia saattaa tuottaa kauden lyhyys, sääolot ja lupa-asiat. Rantojen mataluus voidaan lukea sekä hyväksi että huonoksi asiaksi. Hyvä puoli matalilla rannoilla on se, että ne ovat oivallisia uimarantoja lapsiturheille ja huono puoli syvyyden puutteessa on sen rajoittava vaikutus merenkulkua ajatellen. Luontoa säästävä ja Hailuodon rauhallista ilmapiiriä kunnioittava rantojen matkailukäyttö voisi olla soutuveneiden ja kumiveneiden vuokraus ja miksei vesihiihtokin. Pelkästään rannat voivat tarjota monia mahdollisuuksia, koska esimerkiksi Hailuodon pohjoisrannat (3671 ha) ovat erittäin kauniita ja omintakeisia maisemia runsaine ja monipuolisine linnustoineen ja hiekkadyneineen. Tälle alueelle olisi varmasti virkistyskäytössä monia mahdollisuuksia, kuten lintubongausta, luontokuvausta, retkeilyä, marjastusta, sienestystä ja vaellusreittejä.

6.8 Meren käyttö

Lusikan tekemässä matkailuraportissa esiintyy monessa kappaleessa matkailijoiden toiveet jonkinlaisista risteily- tai veneretkistä. Yhteensä 31 kehitysehdotusta oli tullut kalastuslaivamatkoista ja virkistysristeilyistä. Idea jopa Ruotsiin suuntautuvista risteilyistä on joskus käynyt mielessäni, eikä ajatus olisi teoriassa mahdoton, Marjaniemestä Luleån saaristoon on alle 200 km matkaa! Risteily-yhteys Ruotsin Luleåan tai Piteåan voisi elävöittää pikkukuntien matkailutilannetta. Yhteyttä Hailuodon ja Ruotsin välillä on suurommassa mittakaavassa käytetty ainakin keskiajalla ja aina 1800-luvun lopulle asti (Heikkinen, hakupäivä 20.2.2011). Liikenteen turvallisuusviraston Traficin merenkuluntarkastaja Jan Sarlund oli kuitenkin sitä mieltä, että suuremman laivaliikenteen perustaminen Marjaniemen venesatamasta vaatisi niin mittavat infrastruktuurin ja merenpohjan muokkaukset, sekä toiminnan muut aloituskustannukset, ettei suuremman luokan risteilytoiminnalle olisi taloudellisesti elinvoimaisia edellytyksiä. Syynä tähän on rannikon

mataluus – lähes kahlausvedet – ja matkailijavolyymin riittämättömyys. Pienemmässä mittakaavassa huvipurjehduksille voisi kuitenkin olla mahdollisuuksia valmiiden väyläreittien puitteissa Oulun, Haukiputaan ja Iin rannikolla. (Sarlund, puhelinhaastattelu 21.2.2011.)

Marjaniemen ympärillä laivan uintisyvyys saa merenpinnan ollessa normaalilla korkeudella olla 3 metriä, ja muiden säädösten puitteissa helpoimmin matkustajalaivan toiminta onnistuisi alle 24 metrin pituisella laivalla. Marjaniemessä oleva laituri on suurimaksi osaksi Hailuodon kunnan omistuksessa, eli periaatteessa matkailukäyttöön laituri paikan saaminen onnistuisi melko varmasti. Liian pienellä aluksella merenkäynti Perämerellä voi käydä liian suureksi, joten asiakastyytyväisyys saattaa olla koetuksella jos matkustajat tulevat merisairaaksi tai joutuvat kärsimään pelosta pitkin matkantekoa. (Forsblom, sähköpostiviesti 21.2.2011.)

Mielekäs vaihtoehto olisi sekin, että Oulusta pääsisi esimerkiksi Torinrannan satamasta suoraan Marjaniemeen. Tällöin oman auton voisi jättää kotiin ja käydä päivän tai useamman reissun Hailuodossa ja päätyä suoraan ilman lauttajonotuksia rannalle, hotellille tai viettämään ulkoilupäivää patikoinnin merkeissä Marjaniemen lähiympäristössä. Venäylä, joka muuttuu Hailuodon pohjoispuolella laivaväyläksi, on olemassa ja tätä voisivat teoriassa käyttää pienet matkustajaveneet (*KUVIO 7*), joille matalat rannikot riittävät. (Kts. Oulun seudun yleiskaava 2020, hakupäivä 21.2.2011.)

Pienristeilyä Oulun ja Hailuodon välillä on ehdoteltu jo mm. vuonna 2001 Britta Passojan Merikoskesta Luotoon – hankkeen esiselvityksessä, jonka tarkoituksena oli selvittää keinoja kulttuurimatkailun kehittämiseksi ja vanhan rakennuskannan turvaamiselle Hailuodossa sekä Oulun ja Hailuodon matkailullisen yhteistyön kasvattamiselle (Passoja 2001, hakupäivä 22.3.2011).

Kalastusalus Jussa kyydittää matkailijoita miniristeilyillä ja kalastusretkillä Marjaniemen edustalla, mutta kasvaneiden kustannussyiden takia tästä toiminnasta jouduttiin melkein luopumaan kokonaan. Toiminnan tulisi siis olla ehkä laajemman kokonaisuuden alaisuudessa, koska yksityiselle yrittäjälle, jolla ei ole muita merkittäviä palveluita tarjottavana, nousevat toiminnasta aiheutuvat kustannukset liian suuriksi. Aluksen kausi

on vain n. 6 kk vuodessa, käyttökustannukset ovat korkeita ja kyytiin voi ottaa kerrallaan vain 6-7 ihmistä. Kalastusalus Jussaa yrittäjät käyttävät pääasiassa kalastukseen. (Annunen, puhelinhaastattelu 21.2.2011.)

Markkinointia kannattaisi tehostaa sisällyttämällä kalastus-, hylkeenbongaus- ja virkistysreissuja saaren ohjelmalveluyrittäjien palvelupaketteihin.

KUVIO 7. Veneitä Marjaniemen vierasvenesatamassa. Hailuodon kunta, hakupäivä 15.4.2011.

Matkailun ja ohjelmalveluiden näkökulmasta merenkäynnin suhteen Hailuodossa on lähitulevaisuudessa tyytyminen kevyemmällä kalustolla liikkumiseen. Tuotteistettuna huolellisesti venevuokraus tai kalastusmatkat pienryhmille voisivat niin ikään olla ainakin osa suurempaa palvelukokonaisuutta.

6.9 Energiantuotanto

Hailuodossa arvostetaan perinteisesti itsenäisyyttä ja omavaraisuutta. Saaren molemmissa päissä on toiminnassa olevia tuulimyllyjä, joiden sähköntuotannolla saadaan ka-

tettua suuri osa kunnan energiankulutuksesta. Kunnan kiinteistöt lämmitetään hakkeenpolttolaitoksen lämpöenergialla ja todella moni luotolainen talo ja mökki lämpenevät edelleen perinteisen puulämmityksen, eli varaavan takan tai leivinuunin turvin tänäkin päivänä, vaikka sähkö- tai öljylämmitys olisivatkin olemassa.

Olisikohan biokaasulaitoksen perustaminen Hailuotoon mahdollista tai järkevää? Saaren peltopinta-alat ovat varsin vakaat ja viime vuosina perinnebiotooppialueiden määrä on kasvanut. Karjatiiloilla saattaa siis tulla eteen ongelmia lannan loppusijoituksen suhteen. Jos saarella olisi keskeisellä paikalla biokaasulaitos, jonne toimitettaisiin tiloilta ylimääräinen karjanlanta, rehujäte, mahdollinen teurasjäte ja muu orgaaninen jäte sekä yksityisiltä ja yrityksiltä kaikki biohajoava jäte, olisiko raaka-ainetta tarpeeksi keskikokoisen biokaasulaitoksen toiminnan mahdollistamiseksi? Laitos vaatii paljon tilaa, koska kaasutettavan aineksen varastointi on järjestettävä huolellisesti ja mädätykseen tarvitaan paljon raaka-ainetta.

Biokaasulaitoksella olisi alueellisesti työllistävä vaikutus ja laitos kykenisi tuottamaan sekä sähköä että lämpöä lähialueelle. Mädäte voitaisiin käyttää lannoitteena ja se voitaisiin jakaa esim. karjanlantaa toimittaneiden maanviljelijöiden kesken. Lannoitteena kuivatettu mädäte on helpompaa ja siistimpää käsitellä ja sen haittavaikutukset, kuten ilman haihtuvien kaasujen määrät ovat huomattavasti pienemmät kuin vaikkapa liete-lannan (Biokaasuyhdistys, hakupäivä 17.2.2011). Biokaasun tuotanto ja käyttö istuisivat myös Hailuodon imagoon luontoystävällisenä alueena, mutta lisäksi se voisi päivittää itsensä valtakunnallisella tasolla tähän päivään.

Toinen ympäristöystävällisen energiantuotannon kohde voisi olla rehevöityneiden rantojen kasvillisuuden hyödyntäminen. Laiduntavan karjan puuttuessa rannat tulisi niittää ja kasvijäte kerätä talteen, kuivata ja paalata polttamista varten. Myös energiapajun kasvatuksen voisi mielestäni huomioida uusiutuvien energiamuotojen suhteen Hailuodossa. Edellytyksenä energiakasvien kasvatukselle ja keräykselle on tietysti ostosopimusten ja tariffien hankkiminen. Tuotannon kestävän jatkumisen tulee olla varmaa ennen kuin laajoihin hankkeisiin voidaan alkaa ja asiakkaiden tulisi olla järkevien etäisyyksien

päässä, etteivät kuljetuskustannukset rasita kauppaa tai ympäristöä liaksi saatavaan hyötyyn nähden. Ihanteellisinta olisi siten, että tuotettava bioenergia voitaisiin käyttää paikallisesti lämmön ja sähkön tuotantoon.

Erittäin ympäristöystävällinen vaihtoehto energian lisätuotantoon voisi olla aurinkoenergian kerääminen. Aurinkoenergian ylivoimaisiin etuihin lukeutuvat mm. energian varastointimahdollisuus, saasteettomuus ja varsinkin se, että keräysjärjestelmä voidaan sijoittaa pienikokoisen yksikön, kuten vaikkapa kesämökin yhteyteen. Hailuodon kahdella sääasemalla (Ojakylä LPNN 5301 ja Marjaniemi LPNN 5310) ei kummallakaan mitata auringonsäteilyä, mutta tilastojen mukaan Oulu (ja Oulunsalo) on toiseksi vähäsaateisin kunta Suomessa tarkasteluvälillä 1971 - 2000, joka on tällä hetkellä ilmaston tarkastelun perusjakso. Tämän tiedon mukaan voitaisiin siis päätellä, että Hailuodossa aurinkoenergiaa voitaisiin saada talteen enemmän muuhun maahan verrattuna, mutta merellisyyden vuoksi tulee huomioida ajoittainen sumupeite syksyisin ja keväisin. Toisaalta tasainen ja laaja lumi- ja jääpeite voi vahvistaa olennaisesti auringonsäteilyä jo aikaisin kevättalvella, eli säteilyn keräyspäiviä saadaan enemmän. (Hyvönen. Meteorologian tutkija. Sähköpostiviesti 22.2.2011.)

Lisäksi kuluvana vuonna on uusien energia-avustuksen tuen turvin voi saada rahoitusta aurinkoenergian käyttöönottoon kuluviin kustannuksiin – tiettyjen lisäehtojen täytyessä (Aurinkoenergia.fi, hakupäivä 22.2.2011).

Luonnollisesti aurinkoenergian saanti riippuu vahvasti vuodenajasta ja sääolosuhteista – mutta sama koskee tuulivoimaa. Tuulivoimaloita Hailuodossa on tällä hetkellä saaren molemmissa päissä ja tuulivoiman tuottama sähköenergia kattaa olennaisen osan kunta-laisten energiantarpeesta. Ekologisesti ajateltuna olisi merkittävä askel eteenpäin kohti ympäristöystävällisempää energiataloutta, jos aurinkopaneelit nappaisivat säteilyenergiaa talteen silloin, kun tuuli ei jaksa puhaltaa aurinkoisena päivänä.

Geotermisen energian käyttö ei varmastikaan voi tulla Hailuodossa kysymykseen lähitulevaisuudessa maan porauskustannusten suuruudesta johtuen: hyöty, kustannukset ja

alueen väkiluku, eli energian tarve, eivät ole realistisessa suhteessa keskenään.

Maaseutuelinkeinojen elävöittäminen ja paikallisen työllistymisen kannalta olisi hienoa, että Hailuodossa toimisi paikallinen yrittäjä, joka hallitsisi vaihtoehtoisen energiantuotannon asennuksesta ja huollosta toimitukseen.

7 OMAN OHJELMAPALVELUYRITYKSEN PERUSTAMINEN

Olemme perustamassa avopuolisoni kanssa Hailuotoon matkailuohjelmapalveluyrityksen vuoden 2011 kesällä. Yrityksen tarkoitus on tarjota matkailijoille elämyksiä ja aktiviteetteja lomamatkan täydennykseksi. Yrityksen tavoiteimago rakentuu suurilta osin tämän opinnäytetyön osoittamien näkökohtien perusteella Hailuodon luonteeseen sopivaksi.

7.1 Yritysidea ja yrityksen toimintasuunnitelma

Idea alkavalle yritystoiminnallemme syntyi vuonna 2009, kun Oamkin luonnonvaralan yksikössä oli meneillään paikkatieto-kurssi. Siellä sain ensimmäisen kerran idean geokätköilyn tuotteistamisesta ja sen yhteensopivuudesta Hailuodon maastoon matkailijoille tarjottavaksi ohjelmapalveluksi. Idean hautominen jatkui ja pian päätimme lisätä liikeideointiimme metsästysmatkailun ja luontokuvausopastuksen.

Vuoden 2010 loppupuolella aloitimme intensiivisen selvityksen yrityksemme mahdollisuuksista Hailuodossa. Pyysimme mielipiteitä ja lisätietoja asiantuntijoilta, kuten Uusyrityskeskuksesta, Hailuodon kunnan matkailuneuvojalta, Nouseva Rannikkoseutu ry:stä, ELY-keskuksesta ja mahdollisilta tulevilta yhteistyökumppaneilta Oulun alueelta, kuten GoArctic-ohjelmapalveluyrityksestä, Oulun Matkailu oy:stä ja EvenToursista. Teimme myös alustavaa tiedustelua Hailuodon matkailualan toimijoiden näkökulmasta yhteistyömahdollisuuksista. Kaikilta tahoilta oltiin erittäin kiinnostuneita ja innostuneita suunnitelmistamme.

Vuoden 2011 alussa olimme mukana hahmottelemassa Hailuodon matkailualan yritysten yhteismarkkinointisuunnitelmaa ja olemme olleet viime aikoina aktiivisesti yhteydessä tulevien sidosryhmien ja yhteistyökumppaniemme kanssa tulevan kesäkauden suunnitelmista ja varauksista. Markkinoinnin suhteen aiomme menetellä siten, että to-

teutamme omaa suoramarkkinointia suoraan yrityksille ja muille ryhmille, kuten kouluille, päiväkodeille ja yhdistyksille. Lisäksi teemme omat kotisivut, joiden kautta on mahdollista jättää tarjouspyyntöjä ja tiedusteluja. Yhteismarkkinointisuunnitelman tarkoituksena on koota Hailuodon matkailualan yritysten yhteiset kotisivut, joille tulee pienet esittelyt kustakin yrityksestä sekä linkit yritysten omille kotisivuille. Yritysten välinen yhteinen ajanvarauskirja olisi myös kehittelemisen arvoinen juttu tulevaisuudessa. Hailuodon kunta on osakkaana Oulun Matkailu oy:ssa, joten markkinointiväylä sinne käy kunnan kautta. Tämä on tehokas väylä valmiiden ryhmien vastaanottamista varten. Eritoten GoArctic- ohjelmopalvelut ovat lähimpänä omia tuotteitamme ja yhteistyötä onkin jo alustavasti viritelty. Haimme lainarahoituksen toiminnan aloittamiselle Hailuodon Osuuspankista, kun Oamkin Yrityshautomossa valmistunut liiketoimintasuunnitelma laskelmineen osoitti rahoituksen tarpeen toiminnan käynnistämiseksi. Tällä hetkellä vireillä on hankesuunnitelma alkuinvestointien avustuksia varten EU:n Maaseudun kehitysrahastosta Nouseva Rannikkoseutu ry:n kautta sekä Starttiraha-hakemus työvoimatoimiston kautta.

Jo kevään 2011 Erämessuille, jotka järjestettiin Oulussa, tehtiin yrityksestämme esite, joka oli esillä Hailuodon kunnan esittelypisteellä. Esitteen mukaan liitettiin tarjous syksyn 2011 metsästysreissupaketista majoituksineen ja ruokailuineen, joka toteutetaan yhteistyössä Sinisen pyörän Kievarin kanssa. Tilausta yritystoiminnallemme tuntuisi olevan, koska vaikka yritystä ei ole vielä rekisteröity, on varauksia jo tehty ja yhteistyösopimuksia suusanallisesti sovittu kuudelle eri taholle. Suurena esimerkkinä mainittakoon, että Hailuodon Marjaniemessä sijaitseva Luotokeskus ulkoistaa meille koko ohjelmopalvelutoimintansa.

Toiminnan visio on se, että olemme alusta lähtien Hailuodon suurin ja vakavimmin otettava tekijä matkailuohjelmopalveluiden saralla. Ensimmäisen viiden vuoden aikana suunnitelmissa se, että yritys työllistää ja elättää yhden ihmisen. Viiden vuoden jälkeen ja siitä eteenpäin yritys tulee olemaan perheyritys, joka työllistää yrittäjäpariskunnan. Yritys aloitetaan toiminimellä, mutta toiminnan kasvaessa se tullaan todennäköisesti

muuttamaan osakeyhtiöksi. Yritystä johtaa tämän opinnäytetyön tekijä ja kirjanpito sekä verosuunnittelu ulkoistetaan tilitoimistolle.

7.2 Yhteistyön mahdollisuuksia

Tulevan oman yrityksemme kannalta opinnäytetyö vahvistaa juuri sen, että voidakseen olla elinvoimainen kahden henkilön miehittämä ohjelmapalveluyritys, yrityksen täytyy olla tiiviissä yhteistyössä mielellään jokaisen muun Hailuodossa toimivan matkailuyrityksen kanssa. Suurimmat syyt löytyvät luonnollisesti talouspuolelta ja asiakaspalvelun korkean laadun takaamisesta. Yhteistyössä muiden yritysten kanssa voidaan jakaa esimerkiksi markkinoinnista aiheutuvia kuluja, luoda mahdollisuus matkailijoiden viipymisen pitkittämiseen tarjoamalla laajemmin palveluja, myydä valmiita matkapaketteja, jolloin jokainen organisaation osallinen saa todennäköisemmin asiakaskontakteja ja keskittää selkeämmin Hailuodon matkailutarjontaa vaikkapa yhteisten kotisivujen avulla.

Voidaksemme tarjota asiakkaillemme tulevaisuudessa mahdollisimman laadukkaan ohjelmapalvelukokemuksen, on meidän järjestettävä yhteistyökumppaniemme kanssa asiakkaiden majoitus, ruokailut, mahdollisesti joitakin ohjelmanumeroita, tilojen vuokraus tilanteen mukaan sekä mahdollisesti ainakin aluksi asiakkaiden kuljetus tarpeen mukaan. Olemme ideoineet muutamien yrittäjien kanssa osuuskuntaa tai osakeyhtiötä, jossa toimisi useampi tekijä ja jossa jokainen tekisi oman erityisosaamisensa mukaista työtä. Idean ydinkohtia olisi silloin sekin, että yrityksellä tai organisaatiolla olisi oma sihteerinsä, jonka vastuulla olisi markkinointi ja aikataulujen järjestely asiakkaiden ja yrityksen eri toimijoiden kesken sekä oma tekijänsä laskutus- ja talouspuolella, joka hoitaisi mahdollisimman pitkälle kaikkien osallisten rahaliikenneasiat ja muut byrokraattiset kiemurat veroilmoitusta ja mahdollisesti jopa kirjanpitoa myöten. Tällöin ”kenttätutyöntekijöille” vapautuisi aikaa ja vapautta keskittyä tuotekehittelyyn, asiakaspalveluun ja laadun kehitykseen. Useamman tekijän yhteen liittyminen luo avaramman näkökannan kohderyhmiä ajatellen: suurella organisaatiolla on mahdollisuus tarjota laajemmalla

skaalalla palveluita ja tuotteita kuin kahden henkilön perheyrittäjä, jolla ajanpuute tahtoo tulla vääjäämättä vastaan.

Olipa sitten ”virallista” osuuskuntaa tai ei, selvää on, että matkailualan yrityksen elin-kelpoisuuden kannalta Hailuodossa tällä hetkellä on välttämätöntä olla verkostoitunut ja hyvissä väleissä muiden paikallisten yrittäjien kanssa. Kumppanuuden tulee myös näkyä asiakkaille positiivisessa valossa, jotta palvelukokonaisuudesta saadaan miellyttävä kokemus ja asiakas haluaa tulla toistekin. Enemmän tai vähemmän yhteen hiileen puhaltamisen jokaisen yrityksen kasvu ja uusien yritysten syntyminen hyödyttää jokaista. Monipuolinen ja värikäs palveluntarjonta vetää asiakkaita puoleensa eli sopivasta kilpailutilanteesta hyötyvät kaikki. Koko saaren maineen kannalta varteenotettavana lomailukohteenä matkailupainotteisten yritysten lisääntyminen monipuolisesti olisi toivottavaa. Lisäksi sillä olisi positiivinen vaikutus kunnan talouteen, kun matkailijoiden eurot jäisivät paikallisten yksityisyrittäjien haaviin.

Työn edetessä kuva Hailuodon alueellisista ja imagollisista rajoitteista alkoi selkeytyä. Vaikka potentiaalia olisi ideatasolla moneen lähtöön, on muistettava huomioida realiteetit. Sellaisia ovat saaren nykyinen kulkuyhteys ja sen tuomat rajoitteet kävijämäärille sekä herkkä luonto ja ympäristö suojelualueineen, joka asettaa omat edellytyksensä matkailu- ja virkistyskäytön laajuudelle sekä luonteelle. Lisäksi tulee huomioida palveluntarjonnan kokonaisuus matkailutoimialalla; monen yrittäjän täytyy kasvaa käsi kädessä ja tehdä yhteistyötä, jotta vakavasti otettava, laadukas matkailupalvelutarjonta voidaan toteuttaa ja asiakkaat saisivat vastinetta rahalleen.

Useat erilliset majoituspaikat eivät toimi suurien ryhmien kohdalla varsinkaan silloin, kun mukaan liitetään järjestettyä ohjelmaa ja ruokailuja. Yhteistyö olisi tällä hetkellä tarpeellista juuri Ojakylä - Kirkonkylä- akselilla, jossa on suurin osa yksityisistä majoitus-, ravintola- ja matkailuyrittäjistä. Tulevaisuudessa matkailun kehityksen kannalta olisi todella tärkeää, että saarella olisi vähintään yksi suurempi, korkeatasoinen majoitusyritys, joka olisi ympäri vuoden auki. Marjaniemi on yksityisyrittäjän näkökulmasta

haasteellinen toiminta-alue, koska se on laajalti suojeltua aluetta, kiinteistöt ovat arvokkaita ja useimmat niistä ovat jo käytössä. Toimintaväylä saaren keskiosista Marjanien suuntaan on kuitenkin myös oleellista, koska sillä on valmis alueellinen status merkittävänä matkailukohteena.

Uusien yritysten perustamisen lisäksi tapahtumia tulee ehdottomasti kehittää. Nykyisten perinteisten tapahtumien ohelle voisi suunnitella imagoon sopivan musiikkifestivaalin ja tapahtumien aikaan toimintaa tulisi levittää ympäri saarta. Tämä senkin takia, että mahdollisimman moni paikallinen toimija voisi hyötyä tapahtumasta ja sen tuomista asiakkaista ja että kävijät saisivat monipuolisia elämyksiä sekä laajemman kuvan Hailuodosta. Yrityksemme on levittäytymässä tällekin osa-alueelle, eli tapahtumien järjestäjiksi tulevaisuudessa. Matkailijakyselyn mukaan tällä hetkellä tyypillinen kävijä Hailuodossa on keski-ikäinen nainen, joka viiptyy saarella yhden päivän. Tuotteistamisessa tulisikin huomioida paremmin kohderyhmän todelliset tarpeet ja tehostaa markkinointia niille kohderyhmille, joita halutaan lisätä, eli yöpyjiin ja ostovolyymiltaan potentiaalisimpiin matkailijoihin.

7.3 Tuotteet ja toimintaympäristö

Ohjelmistoomme kuuluu omina tuotteinamme järjestetty geokätköily eli GPS-vaellus, opastettu metsästys ja opastettu luontokuvaus. Lisäksi tarjoamme retkeilyvälineiden vuokrausta sekä juonto- ja emännöintipalveluja. Nämä ovat tuotteita, jotka istuvat Hailuodon luontoystävälliseen ja rauhalliseen imagoon ja vastaavat tyypillisen Hailuodon matkaavan tarpeisiin.

Järjestetty geokätköily täyttää juuri ne vaatimukset, joita Hailuodon kunnan matkailuraportin yhteenveto osoittaa: se ei kuluta ympäristöä, sen kohderyhmä ei ole suppea, se pitää sisällään retkeilyä, luonnosta ja sen hiljaisuudesta nauttimista ja se on toteutettavissa lähes missä osassa saarta tahansa. Idea järjestetyssä geokätköilyssä on lyhykäisyydessään se, että asiakkaat lähtevät maastoon joko pareittain tai pienissä ryhmissä. Heille

annetaan mukaan GPS- paikantimet, joihin on syötetty valmiiksi reitti maastossa rasteineen. Rastit ovat ns. geokätköjä, jotka voivat olla piilossa tai esillä – asiakkaan toiveiden mukaan. Aiomme tehdä muutaman vakioreitit, jonka varrella olevat rastit tulevat olemaan pysyviä. Näin voimme ottaa satunnaisia asiakkaita vastaan, jotka saapuvat ilman ajanvarausta ja näin tarjota heille palvelua. Reitillä voi olla vaihteleva määrä kätköjä ja kätköt voivat pitää sisällään käytännössä mitä tahansa: tehtäviä, arvoituksia, esineitä, musiikkia, kuvia, pienen ohjelmanumeron, kahvitustauon tai vaikka pienen esittelyn juuri sen alueen luonnosta, kasvillisuudesta tai läheisten rakennusten historiasta. Tässä vaiheessa korostuu tämän työn tärkeys yhteistyötahojen ja verkostoitumisen määrittelyssä: kahden ihmisen yritys ei kykene mitenkään järjestämään suurille ryhmille yhtä aikaa kahvitusta, ruokailua, ohjelmaa, kuljetusta, varustehuoltoa, ajanvarausta, laskutusta, majoitusta, saunotusta jne. Osa palveluista on ostettava ulkopuoliselta, jotta voidaan saavuttaa toimiva kokonaisuus ja korkealaatuinen palvelutaso. Järjestetyn geokätköilyn mahdollisuudet ovat rajoitettuja ainoastaan mielikuvituksella ja kierrokseen voidaan sisällyttää monenlaisia kokonaisuuksia, joten yhteistyökumppaneita tulee olemaan paljon. Tällä hetkellä yhteistyökuviossa ovat mukana mm. Sinisen pyörän kievari, Luovon Puikkari, Hailuodon Emutarha, Hailuodon kunta, miniristeily- / kalastusalus Jussa miehistöineen sekä tmi Minttula. Tuote on räätälöitävissä niin polttariseurueelle, eläkeläisryhmälle kuin työporukallekin. Geokätköilyn avulla voimme avata asiakkaillemme Hailuodon kaunista ympäristöä laajemmin kuin pelkkien valmiiksi merkittyjen retkeilyreittien puitteissa.

Metsästyksen ja luontokuvauksen suhteen palvelumme tarjoaa puitteet varusteiden ja kahvituksen puolesta hyvin pitkälle. Metsästyksreissuille lähtee aina opas mukaan, joka vie asiakkaat parhaille jahtipaikoille ja ohjeistaa toiminnassa asiakkaiden toivomusten mukaan. Ennen reissua yrityksemme on hankkinut asiakkaiden antamien tietojen avulla jokaiselle valmiiksi vierasmetsästysluvut ja huolehtinut retkellä tarvittavat varusteet, kuten huput, jakkarareput ja evästelyvälineet mukaan.

Luontokuvaus toteutetaan hieman hienovaraisemmin: asiakkaat perehdytetään GPS-

laitteen käyttöön ja heille annetaan otollisimmiksi tiedettyjen kuvauspaikkojen koordinaatit mukaan, jotta he voivat itsenäisesti mennä kuvauskohteisiin omine seurueineen tai yksin. Kohteeseen on viety koottava kuvaustelta valmiiksi. Näin menetellään sen takia, että voidaan minimoida ylimääräinen hälinä esim. ruokintapaikoilla ja rauhoitusalueiden lähistöllä. Luontokuvaukseen aiomme lanseerata myös erikoisemman tuotteen, hirven kuvauksen koiran haukulle. Tämä tuote toimii siten, että metsään menee oppaan kanssa korkeintaan kaksi asiakasta sekä yrittäjien oma jämtlanninpystykorva. Jännitys tässä tuotteessa on huipussaan, koska on yhtä todennäköistä päästä hiippailemaan muutamien kymmenien metrien päähän hirvestä ja koirasta, kuin että reissulla ei nähdä ainnuttakaan hirveä.

Yrityksemme tarjoaa myös illan emännöinti-palvelua, eli palvelukokonaisuuteen sisältyy ryhmän majoituksesta ja ruokailusta huolehtiminen, aikataulutus, illan juonto, tanssit, ohjelman järjestäminen ja muu asiakkaan toivoma aktiviteetti. Tämä vaatii muiden kokonaisuuksien tavoin usean yrittäjän osallistumisen, kuten majoitusyrittäjän, taksipalvelun, ravintolan ja ohjelmapalveluyrittäjän.

Useat taukopaikat, kuten hirviporukoiden kodat, taukotuvat, vanhat kalastajakylät, rannat ja ravintolat toimivat välietappeina asiakasryhmien kahvitusta ja ruokailua varten. Asiakkaita varten hankitaan ”retkeilypaketteja”, jotka sisältävät mm. repun, termospullon, ulkoiluvaatteet, kiikarit, maastokartat ja muita retkeilytarvikkeita. Tämä sen takia, että asiakkaan olisi mahdollisimman helppo tulla ilman suuria etukäteisjärjestelyitä ja että voisimme heti alusta alkaen tarjota parasta mahdollista laatua sekä pitkälle tuotteistettuja palvelukokonaisuuksia.

Tulevaisuudessa yritystä tullaan mahdollisuuksien mukaan laajentamaan siten, että sopivan kiinteistön löytyessä perustamme Hailuotoon Suomen alkuperäisroduista kootun kotieläinpihan, joka tulee olemaan auki ympäri vuoden.

8 YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Uusien yritysten perustamisen lisäksi tapahtumia tulee ehdottomasti kehittää. Nykyisten perinteisten tapahtumien ohelle voisi suunnitella imagoon sopivan musiikkifestivaalin ja tapahtumien aikaan toimintaa tulisi levittää ympäri saarta. Tämä senkin takia, että mahdollisimman moni paikallinen toimija voisi hyötyä tapahtumasta ja sen tuomista asiakkaista ja että kävijät saisivat monipuolisia elämyksiä sekä laajemman kuvan Hailuodosta. Matkailijakyselyn mukaan tällä hetkellä tyypillinen kävijä Hailuodossa on keskiikäinen nainen, joka viipyy saarella yhden päivän. Tuotteistamisessa tulisikin huomioida paremmin kohderyhmän todelliset tarpeet ja tehostaa markkinointia niille kohderyhmille, joita halutaan lisätä, eli yöpyjiin ja ostovolyymiltaan potentiaalisimpiin matkailijoihin.

Merellisyyttä voidaan korostaa ympäristön asettamien rajoitteiden puitteissa yhtälailla kuin muutakin luontomaisemaa. Vierassatamien käyttöä tulisi markkinoida aggressiivisemmin varsinkin saarella pidettävien tapahtumien ja kiivaimman sesongin aikaan. Satamien läheisyyden palvelutasoa pitäisi kehittää samassa suhteessa. Veneiden ja kanoottien vuokrauspalvelu olisi yksi kannattavista palveluista matkailuaktiviteettien tueksi ja merellisyyden esiintuomiseksi.

Energiakysymys vaatisi enemmän analysointia ja selvitystä energiatukipolitiikasta, mutta mielestäni ainakin aurinkoenergian talteenottoa kannattaisi tutkiskella vakavissaan ja huomioida se potentiaaliseksi osaksi ympäristöystävällisen energian tuotannossa Hailuodon vapaa-ajan asunnoissa ja mahdollisesti joissakin julkisissa rakennuksissa. Aihe on huomioimisen arvoinen, sillä ympäristönäkökohdat nivoutuvat olennaisesti kunnan luontoystävällisen imagon luomiseen.

Matkailuohjelmapalveluyrityksen perustaminen samaan aikaan majoituskapasiteetin ja muun palvelutason nousun kanssa on toivottavaa. Aktiviteettien tarjoamisella voidaan

matkailijoiden viipymää pidentää ja viihtyvyyttä lisätä. Ohjelmapalveluyrityksellä on lisäksi todennäköinen työllistävä vaikutus tulevaisuudessa. Kaikkiaan toimivan kokonaisuuden toteutuminen vaatii tiukkaa ja luottavaa verkostoitumista yrittäjien ja kunnan kesken, mutta myös manterelaisten eri alojen toimijoiden kesken. Tärkeimpinä Hailuodon ulkopuolisina sidosryhminä näkisin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen (maaseuturahasto), Oulun Uusyrityskeskukseen (yritysneuvonta) sekä Oulun Matkailu oy:n (asiakkaiden välittäjä, tiedottaja ja matkanjärjestäjä).

Uusien ja olemassa olevien yrittäjien kannattaisi kartoittaa mahdollisuutensa toimintansa laajentamisen ja tukirahoituksen kannalta, jotta Hailuotoon saataisiin elinvoimainen, kestävä ja omavarainen maaseutuelinkeinojen kattaus. Se on myös elinehto, jos Hailuoto mieltä pysyä jatkossakin itsenäisenä kuntana.

Lähteet

Aurinkoenergia.fi. 2011. Hakupäivä 22.2.2011. <http://www.aurinkoenergia.fi/>

Annunen, T. Hailuotolainen kalastaja ja miniristeily-yrittäjä. Puhelinhaastattelu 21.2.2011.

Biokaasuyhdistys. Hakupäivä 17.2.2011.

http://www.biokaasuyhdistys.net/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=55&Itemid=80

Ervasti, K. Matkailualan yrittäjä. Puhelinhaastattelu Oulussa 22.2.2011.

Forsblom, T. Liikenteen turvallisuusviraston ylitarkastaja, Trafi. Sähköpostiviesti 21.2.2011.

Hailuodon kunta. Hakupäivä 18.11.2010. <http://www.hailuoto.fi>

Hailuodon kunta. Hailuodon kunnan strategia 2015. Hakupäivä 12.5.2011.

<http://www.hailuoto.fi/tiedostot/Asiakirjat/strategia.pdf>

Hailuodon kunta. Matkailu. Hakupäivä 17.11.2010.

<http://www.hailuototourism.fi/sivu/fi/matkailu/hailuoto/>

Hailuodon kunta. Sivistyspalvelut. Hakupäivä 24.3.2011.

<http://www.hailuoto.fi/sivu/fi/kuntapalvelut/perus/Sivistyspalvelut/kulttuuri/taiteilijat/>

Heikkinen, R. Dosentti, Oulun yliopisto. Hailuodon merenkäynti ja luotsaus. Hakupäivä 20.2.2011. <http://www.reijoheikkinen.fi/hailuoto/index.htm>

Ilmola-Ranta, S. Hailuotolainen käsityöläinen. Puhelinhaastattelu 7.2.2011.

Isola, S. Hailuotolainen puuseppä ja vaellusratsastusyrittäjä. Puhelinhaastattelu 23.2.2011.

Kokko, U. Hailuotolainen hevosharrastaja ja Hailuodon kunnan maaseutusihteeri. Puhelinhaastattelu 7.2.2011.

Luotokeskus. Hakupäivä 17.11.2010. <http://www.luotokeskus.fi/index.asp?pid=118>

Maaseudun Sivistysliiton Pohjois-Suomen aluekeskus. Apajille! –hankkeen loppuraportti. Hakupäivä 29.11.2010.

http://www.mmm.fi/attachments/elinkeinokalatalousloppuraportit/5tGwxxa6y/Maaseudun_sivistysliitto_-_Apajille_-_esiselvityshanke.pdf

Maaseutuvirasto. Maaseudun rahoitus, yrityksen investointituki. Hakupäivä 22.3.2011.

http://www.mavi.fi/attachments/maaseutufi/karttajuliste/5zv65a7sQ/MAVI_kartta_tu_kialueet_040408_press.pdf

Merilä, E 2005. Koirantakkua ja karupäitä. Hakupäivä 18.11.2010.

http://www.nousevarannikkoseutu.fi/mp/db/file_library/x/IMG/31656/file/monimuotoisuudenyleissuunnitelmaHailuoto.pdf

Metsähallitus. Hailuodon Natura2000-alueiden hoidon ja käytön suunnittelu. 2010. Hakupäivä 22.3.2011.

<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Luonnonsuojelu/Hoidonjakaytonsuunnittelusuojelalueilla/Hailuoto/Sivut/Hailuodohks.aspx>

Nouseva rannikkoseutu ry. Apajille! - hankkeen loppuraportti. Hakupäivä 28.11.2010

http://www.mmm.fi/attachments/elinkeinokalatalousloppuraportit/5tGwxxa6y/Maaseudun_sivistysliitto_-_Apajille_-_esiselvityshanke.pdf

Oulun Seutu. Oulun seudun liikenne. Hakupäivä 9.2.2011,

<http://www.ouka.fi/seutu/oulunseudunliikenne/hankkeet/hailuoto.htm>

Oulun seudun yleiskaava 2020. Kaavakartta. Hakupäivä 21.2.2011,

http://www.ouka.fi/seutu/pdf/YK1_YHD.pdf

Passoja, B. 2001, Merikoskesta Luotoon, kulttuuriympäristö Oulun ja Hailuodon vetovoimatekijäksi, esiselvityshanke. Hakupäivä 22.3.2011)

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=48616&lan=fi>

Polar-Moos. Hakupäivä 29.11.2010. <http://www.polar-moos.fi/website/yritys.html>

Sarlund, J. Trafi. Puhelinhaastattelu 21.2.2011.

Sinisen pyörän kievari. Hakupäivä 17.11.2010.

<http://www.sinisenspyorankievari.fi/?q=node/3>

Sipilä, S. Hailuotolainen majoitus- ja ravintolayrittäjä. Puhelinhaastattelu 9.2.2011.

Sipola, H. Mukavaa mökkeilyä Hailuodossa – hankkeen projektipäällikkö. Sähköpostiviesti 23.11.2010.

Sipola, M. Hailuotolainen husky-yrittäjä, Hailuodon matkailuneuvoja. Puhelinhaastattelu 9.2.2011.

Suomen kansallismaisemat. Ympäristöministeriö. Hakupäivä 22.3.2011.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=686&lan=fi>

Suomen yritysrekisteri. Hakupäivä 24.3.2011.

http://www.suomenyritysrekisteri.fi/search.php?cmd=search&type=2&name=&address=&postalcity=&phone=&company_code=&area_id=4&city_id=66§or_id=&x=26&y=14&offset=40

Tendon oy, Wallin T., Lusikka K. Hailuodon matkailuraportti 2009.

Valtion Ympäristöhallinto. Hailuodon Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön suunnittelu. Hakupäivä 29.11.2010.

[http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/luonnonsuojelu/hoidonjakaytonsuunnittelusuoje
lualueilla/hailuoto/Sivut/Hailuodonhks.aspx](http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/luonnonsuojelu/hoidonjakaytonsuunnittelusuoje
lualueilla/hailuoto/Sivut/Hailuodonhks.aspx)

Valtioneuvoston asetus maaseudun yritystoiminnan tukemisesta §14 liite 1

[http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070632?search\[type\]=pika&search\[pika\]=h
arvaan%20asuttu%20maaseutu](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070632?search[type]=pika&search[pika]=h
arvaan%20asuttu%20maaseutu)

Viitaluoma, H. Hailuodon metsästysseura ry:n puheenjohtaja. Puhelinhaastattelu

29.11.2010)

LIITE 1/1

Puhelinhaastattelujen kysymysrunko

Hei. Olen Iris Poukkanen, Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelija luonnonvara-alan yksiköstä. Teen opinnäytetyötäni Hailuodon alkutuotannosta poikkeavien maaseutuelinkeinojen kehittämismahdollisuuksista. Olisiko teillä hetki aikaa puhelinhaastattelua varten?

1. Oma nimi, yrityksen/yhdistyksen nimi ja yrityksen/yhdistyksen toimiala:
2. Yrityksen/yhdistyksen toiminta Hailuodossa, historia ja nykytilanne:
3. Oman yrityksen toimintaa tukevien toimenpiteiden tarve Hailuodossa, omin sanoin:
4. Jos toimialanne kohderyhmä ovat Hailuodon matkailijat, millaista palautetta asiakkailta tulee, onko asiakkailta toistuvia toivomuksia yrityksenne tai koko saaren yritysten/yhdistyksen toiminnan ja palvelutarjonnan kehittämiseksi?
5. Voitte kertoa omin sanoin muuta aiheeseen liittyvää: